

تحقق توسعه نوین در مناطق آزاد

**مرتضی بانگ، مشاور رئیس جمهور و دبیر شورای عالی مناطق آزاد
و ویژه اقتصادی**

مناطق آزاد یکی از اصلی ترین راهکارها برای تبدیل اقتصاد درون گرای داخلی به اقتصاد باز و آزاد بین المللی است؛ در اصل مناطق آزاد، دروازه ورود به بازارهای بین المللی با توجه به پتانسیل ها، ظرفیت ها و فرصت های اقتصاد داخلی کشور هستند. خاستگاه اصلی ایجاد مناطق آزاد که سیاست های برون گراییانه تجاری - اقتصادی را مبتنی بر گسترش صادرات به منظور توسعه اقتصادی کشور و توسعه تجارت و برقراری ارتباط بین المللی می داند، تحرک در اقتصاد منطقه ای است. برجسته ترین کارکرد نوین مناطق آزاد، پرداختن به توسعه صادرات کشور است. همان گونه که از عنوان مناطق پردازش صادرات، که عنوانی بابیشینه غنی بوده است، برمی آید: مناطق آزاد سکوی برای توسعه و گسترش صنعت صادرات کشور محسوب می شوند. در این میان استفاده از زلزله اقتصادی برگرفته از عدم ثبات سیاسی کشورهای همسایه می تواند موقعیت های مناسب و چشمگیری برای صادرکنندگان ایرانی به وجود آورد تا بازارهای مناسبی را برای تولیدات خود ایجاد نمایند. و بارزترین ویژگی کشور ما ایران بهره مندی از موقعیت استراتژیک ۸۵ کشور همسایه است.

با تکیه بر کارکردها و پتانسیل های مناطق آزاد می توان کوشید تا هر چه سریع تر و عمیق تر بازارهای تشنه و نیازمند را در اختیار گرفته و با خروج اقتصاد تک محصولی و کاهش وابستگی به اقتصاد مبتنی بر نفت در فرآیند متنوع کردن اقتصاد، رسیدن به یک اقتصاد آزاد و تفکیک درآمدهای اقتصادی کشور می باشد. بالا بردن توان تولیدی، به خصوص تولید کالاهای صادراتی سبب کاهش وابستگی به نفت و تنوع بخشیدن به اقتصاد کشور می شود. همان گونه که در متن فوق اشاره شد، از اهداف تأسیس مناطق آزاد، تمرکز بر تولید کالاهای صادراتی و بالا بردن توان صادرات غیر نفتی کشور است. لذا مناطق آزاد به عنوان دروازه های ورود به جهان بیرون (بازارهای جهانی)، سبب بهبود فعالیت های تجاری کشور و جذب سرمایه های لازم جهت ایجاد تحرک های اقتصادی می شوند و رشد و توسعه اقتصادی را به ارمغان می آورند. طبق آمارهای موجود، از ابتدای دولت یازدهم تاکنون (مردادماه ۱۳۹۲ تا مردادماه ۱۳۹۸) در زمینه توجه به

صادرات بین سال های ۹۲ تا ۹۷ در مجموع ۴ میلیارد دلار کالا از مناطق آزاد و ۱۱۵ میلیارد دلار از مناطق ویژه اقتصادی به خارج از کشور صادر شده است در همین حال حدود ۵۰۴ میلیارد دلار نیز صادرات تولیدات داخل مناطق به سرزمین اصلی بوده است، سهم صادرات تولیدات داخلی (کشور) از مناطق آزاد نیز در بازه زمانی مذکور ۲۱ میلیارد دلار بوده و در مقابل در این مدت مناطق آزاد و مناطق ویژه اقتصادی ۳۲ میلیارد دلار تجهیزات، ماشین آلات، مواد اولیه و قطعات و نیز کالای تجاری با هدف عرضه در مناطق آزاد وارد کرده اند.

در زمینه ترانزیت نیز، سهم مناطق آزاد طی سال های ۹۲ تا ۹۷ حدود ۸۸ میلیارد دلار و سهم مناطق ویژه اقتصادی بالغ بر ۱۶ میلیارد دلار بوده است.

یکی دیگر از نقش های مهم و کلیدی مناطق آزاد، میبست محرومیت زدایی در کشور است؛ امکان یابی مناطق آزاد کشور (ارس، اروند، انزلی، کیش، قشم، چابهار، ماکو) به گونه ای است که در نواحی مرزی کشور واقع شده اند و مناطق همجوار آنها اغلب با محرومیت هایی همراه بوده و هستند.

یکی از مهمترین موارد برای تحقق توسعه پایدار و نیز محرومیت زدایی ایجاد اشتغال دائمی است که بر اساس آمارهای دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد از ابتدای دولت یازدهم تاکنون (مردادماه ۱۳۹۲ تا مردادماه ۱۳۹۸) در خصوص اشتغال ایجاد شده در مناطق آزاد نشان از ایجاد اشتغال ۳۰۵ هزار نفر شاغلین بخش های غیردولتی فعال در مناطق آزاد در انتهای مردادماه ۱۳۹۸ است و در کنار آن حدود ۲۰۰ هزار نفر اشتغال مناطق ویژه اقتصادی خود گواهی بر نقش بسیار پررنگ و تاثیرگذار مناطق آزاد در توسعه اشتغال در کشور با نگاه به ایجاد اشتغال در مناطق محروم و جذب افراد بومی در این مناطق است.

آمارهای دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد از ابتدای دولت یازدهم تاکنون (مردادماه ۱۳۹۲ تا مردادماه ۱۳۹۸) نشان می دهد که ۱۱۲۰ واحد تولیدی فعال در مناطق آزاد مستقر و در حال فعالیت هستند که از این تعداد، در حدود ۲۰۹ واحد تولیدی فعال در رشته سلامت محور مشغول فعالیت هستند و همچنین در طول این دوره ۱۴۱۰ واحد

تولیدی فناوری در مناطق آزاد کشور جذب شده اند که در کنار شرکت های فناوری، ۳۴۵ شرکت نوپای نوآوری نیز با توجه به سبدهای حمایتی مناطق آزاد در این مناطق مشغول فعالیت هستند.

جذب سرمایه گذاری های خارجی از دیگر رویکردهای مهم ایجاد مناطق آزاد در کشور است؛ سوق دادن جریان سرمایه به درون کشور و تشریک مساعی با سرمایه گذاران خارجی به عنوان یکی از روش های مرسوم پیوند با بازارهای بین المللی در راستای بهبود صادرات و توسعه ارتباطات سازماندهی شده با بازارهای مزبور بر شمرده می شود. در فرآیند جذب سرمایه گذاری خارجی کشور، عوامل زیادی مثل انگیزه های اقتصادی، فنی و مالی عوامل حمایتی، عوامل سیاسی و جغرافیایی و سازمان های ذیربط در تسهیل انتقال سرمایه دخالت دارند که این عوامل بر جذب این سرمایه ها در مناطق آزاد تجاری نیز مؤثر بوده اند.

آمارهای دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد از ابتدای دولت یازدهم تاکنون (مردادماه ۱۳۹۲ تا مردادماه ۱۳۹۵) گواه این موضوع است که توسعه متوازن سرمایه گذاری در این مناطق مراحل اولیه را گذرانده و در حال رشد و بالندگی است به طور مثال صدور مجوز برای ۶۶۲ هزار میلیارد ریال سرمایه گذاری داخلی و ۱۰ میلیارد دلار سرمایه گذاری خارجی و تحقق ۳۱۰ هزار میلیارد ریال سرمایه گذاری داخلی و ۱۰۵ میلیارد دلار در سرمایه گذاری خارجی در مناطق آزاد تجاری - صنعتی و همچنین و سرمایه گذاری داخلی حدود ۴۱۵ هزار میلیارد ریال و ۲۰ میلیارد دلار تحقق یافته در مناطق ویژه اقتصادی، موفقیت دولت های یازدهم و دوازدهم در توسعه کیفی مناطق آزاد و ویژه اقتصادی را به خوبی نشان می دهد.

پس از اشاره به موارد فوق و اعلام گزارشی از عملکرد این مناطق یاد آور می شود که تلاش در راستای به محک گذاشتن و مقایسه عملکردی در همه دنیا به عنوان یکی از روش های تعیین و ارزش گذاری بر صحت و سندیت اقدامات است و علاوه بر معرفی یک سازمان و نهاد در عرصه بین المللی فرآیند مقایسه یکی از بهترین تکنیک های کشف نقاط قوت و ضعف دستگاه ها است.

منطقه آزاد اروند با شجاعت در شرایطی که به دلیل تحریم های ظالمانه امریکا جذب سرمایه گذار خارجی مشکل گردیده است، اقدام به ارزیابی خود در جذابیت برای حضور سرمایه گذاران بین المللی با دیگر مناطق آزاد جهان نمود. منطقه آزاد اروند، در این ارزیابی موفق به کسب دو جایزه برترین منطقه آزاد در حوزه تخصصی صنعت فولاد و توسعه زیرساخت ها در بین مناطق آزاد جهان طی ارزیابی مجله فایننشال تایمز (FTI) شد.

این مهم، نشان دهنده پتانسیل بالای مناطق آزاد ایران با وجود تحریم ها است. این موفقیت به تمامی سرمایه گذاران بین المللی اعلام می کند که مناطق آزاد ایران بستر مناسبی جهت سرمایه گذاری و تولید است و مناطق آزاد ایران با تمام توان تلاش می نمایند بستر مناسبی برای فعالیت سرمایه گذاران فراهم نمایند.

بی شک مناطق آزاد فرصتی بسیار بزرگ در مسیر توسعه اقتصاد کلان کشور با توجه به تمامی مشکلات اقتصادی و تنگناهای ناشی از تحریم در بدنه اقتصاد هستند؛ مسلمان نقش دولت تدبیر و امید در مسیر توسعه مناطق آزاد به نسبت دولت های پیشین بسیار اثرگذارتر بوده و با توجه به تعاملات سازنده و نگاه توسعه اقتصاد آزاد حاکم بر دولت تدبیر و امید، با نگاه به ظرفیت های تجاری، اقتصادی و همکاری با کشورهای همسایه ایران می تواند در مسیر پیشرفت مناطق آزاد بیش از پیش تأثیر گذار باشد.

ویژه نامه روز
جهانی شهرها
آبان ۱۳۹۸

ایران